

A. P. Hylander på Röe

Ur boken Kvinnor Präster Torpare Bönder
Utgiven 1962 av Sven Rydstrand

Det var en lärd, kunnig och fint bildad man, som under åren 1860–1923 innehade den gamla Hvitfeldtska herregården Röe vid Åbyfjorden på Stångenäs. Anders Patrik Hylander hade i sin ungdom bedrivit studier vid de högre skolorna både i Uddevalla och Göteborg och därvid tillägnat sig inte så litet av den tidens bildning. Att han likväl inte kom att ägna sig åt den lärda banan utan blev bonde, måste nog anses ha berott på den stora kärlek, som han hyste till den gamla släktgården. Den hade nämligen hans fader brukat och bebott, och farfadern, gymnasiebefallningsmannen Josef Hylander, hade inflyttat hit som åbo redan år 1786.

Den Hylanderska slakten härstammar f. ö. från Västergötland, och i den har under tidernas lopp funnits många lärda och kunniga män, både präster och professorer. Den namnkunnigaste var kanske professor Anders Hylander i Lund, en av Esaias Tegnér's och Tomas Thorilds jämlingar och vänner.

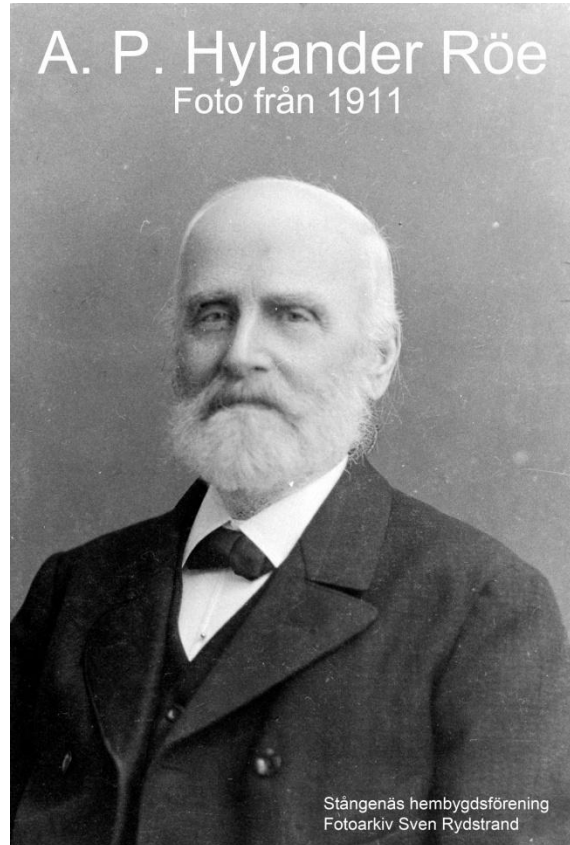
Ehuru A. P. Hylander på grund av sin svaga kroppsbyggnad och stundom rätt vacklande hälsa inte själv kunde deltaga i den utsträckning han önskade i skötseln av den 100 tunnland stora egendomen, som han år 1909 friköpte från Gymnasiekassan, var han dock alltid en god och företagsam arbetsledare. Ett bevis på detta är, att han under sin tid nyodlade mer än en tredjedel av gårdens nuvarande areal. Dessutom byggde han nya hus på gården och anlade en stor och vacker trädgård.

Röe gård i Bro socken. Det gamla huset till vänster är från 1700 talet och där hölls förr småskola

Men kunde Hylander inte arbeta så mycket ute, så hade han i stället så mycket mera att göra inne på sitt gårdskontor med skrivarbeten och offentliga uppdrag. Det var ju självklart, att en så kunnig man skulle bli engagerad i det kommunala arbetet, och detta hade han också ett mycket stort intresse för.

Han ivrade även varmt för bygdens utveckling och de ungas fostran. När socknen behövde en skollocal för småskoleundervisning, upplät han sålunda ett par rum i den gamla manhusbyggnaden på gården för detta ändamål. Här drevs småskola ännu i slutet av 1800-talet, och många lever därför ännu, som inhämtat sina första lärospån här.

Redan som mycket ung kom Hylander med i det kommunala arbetet. Han blev sålunda vid 26 års ålder v. ordförande i kommunalstämman i Bro, och där var han också ordförande i kommunalnämnden, varvid han nedlade inte så litet arbete som organisatör, ty han var en man, som ville ha ordning och reda i allt.

För övrigt var han ledamot av så gott som alla andra nämnder och styrelser i kommunen vid denna tid. Han blev dessutom ofta anlitad även utanför kommunen. Sålunda var han under många år en av de ledande i länets hushållningssällskap, i länssparbanken, Brodalens mejeribolag, Stora Wrems lantbruksbolag och flera andra sammanslutningar av olika slag.

Det var därför inte så underligt att man ute i bygderna riktade blickarna på Hylander, då det på 1870-talet fattades en populär riksdagsman. Sa blev Hylander vald att under åren 1876–1878 representera lantmännen från valkretsen Lane-Stångenäs i andra kammaren.

Men till riksdagsman ansåg sig "**Röe Hylander**" inte riktigt lämplig av olika orsaker. Han var i sin ungdom rödhårig och kallades därför ofta "**Röe Hylander**", vilket väl lika mycket syftade

på hans härstamning från Röe som på hans politiska färg och hans hårfärg. Detta var dock troligen inte hela orsaken till att han inte i fortsättningen ville vara riksdagsman. Men i ett brev till sin gode vän, grosshandlaren Robert Thorburn i Uddevalla, skriver han dock därom följande.

"Jag är glad för att slippa skylta i tidningarna som riksdagsmannakandidat. Ehuru gammal och grå är min politiska färg alltför röd för en så konservativ valkrets som Lane-Stångenäs."

Sina intryck från riksdagsarbetet har han återgett i ett litet satiriskt rimmeri, varav här må återges följande utdrag:

*"Gamle Jöns klockare på allting vill ha tull,
med honom bör ej räknas, ty ofta är han full.
Den lille majoren sig offrar för "Vårt land"
och får arrest på köpet men slipper bröd och vand.
Sen kommer Tjörbo-doktorn, en talare så stor,
och allting han begriper – så själv han säkert tror.
Om lille Gustaf sedan nu ej jag tala vill,
för tullar nog han röstar – för resten tiger still.
Och Lindebarnet talar ej mera för de små,
de kunna gärna svälta, om blott han gott kan må.
Så var det icke fordom, han då självständigt stod,
och om begåvning saknades, ej saknade han mod.
Landshövdingar och bispar, ja, även presidenter
han ville exportera och skatt ha på regenter."*

Och med detta har vi kommit i kontakt med poeten A. P. Hylander. Han hade nämligen alltid god lust för att skriva vers, och inte sällan avfattade han sina brev inte blott till vänner och bekanta utan stundom även till myndigheterna i rimmad form. Inte minst de sistnämnda kunde ofta vara rätt fyndigt utformade, ty "A P H", som Hylanders signatur var, sågs inte sällan under fina prov på en god poetisk ådra.

Någon skolning i rimskrivandets konst hade säkerligen Hylander fått av den ännu vid mitten av 1800-talet fullt verksamme bondepoeten i Bro, Christen i Mellby, vars dikter han hade avskrivit och bevarat. Efter Christen blev Hylander bygdens allra flitigaste versmakare, som uppvaktade med dikter vid snart sagt alla möjliga tillfällen. Alla dessa dikter har väl inte så stort värde, men många av dem som blivit bevarade, och det rör sig om något hundratal, ger små kulturglimtar från livet i bygden, sådant det levdes på den tiden.

Här skall nu lämnas några små smakprov på Hylanders verser. Någon gång på 1880-talet blev han anmodad att yttra sig inför domkapitlet med anledning av ifrågasatt indragning av prästgårdarna, så att prästerna i stället skulle erhålla kontant lön. Han tillstyrkte då detta förslag på följande sätt:

*"Det är så ofta man får se,
att när som kyrkoherdarne
de skola vara brukare
och sköta själv prästgårdarne,
en ringa inkomst dessa ge
åt sina innehavare,*

*som hava nog av arbete
med skötseln av sitt ämbete,
att deras tid ej räcker te
ha tillsyn med arbetare,
som ofta äro krånglige
och stundom ock oärlige
och ej på husbonds bästa se.
Och när som denne ej är me
på åkern och på ängarne,
i fähus, stall och källare,
på logar och i ladorne,
så vill det gärna gå på sne
allt med affärerne.
Och därtill prästefruarne
de skulle mer än gärna se
få slippa bråk med kalvarne,
med fåren och med grisarne
och kor, som ringa mjölk vill ge.
Så ledsamt ock för dem att se,
att bolagsmejerierne
ej någon alls utdelning ge
åt sina aktieägare."*

År 1889 skrev Hylander följande verser till Robert Thorburn med anledning av att en gammal altartavla och en kyrkobänk, som tillhört Brastads gamla kyrka, skulle sändas till Uddevalla museum:

*"Ack, huru gärna jag ville sända
en liten visa till dig, mön frere,
dock är ej gott att så tanken vända,
att ej med rimmen till skogs det bär.
Men ingen skam är att bjuda till,
man kan ju mycket, om blott man vill.*

*Med Niclasson är det uppgjort så,
att tavlan ifrån Brasetters kyrka
skall nästa fredag med "Viken" gå
från Holma brygga, men Du får yrka,
att kaptten Jonsson där "lägger te",
att han ej strejkar – "Kapten Bli me".*

*Och kyrkebänken, så utstofferad
med änglahuvud och rosor små,
den sändes även, och deponerad
den får ju uti museet stå
och föra tanken till flydda
tider från dagens oro, dess kiv och strider.*

*Till sist nu även ett tack jag sänder
för sammanvaron på Lorenzberg,
det gamla stället, dit man sig vänder,
då uti benen man vill ha mærg.
Helt lustigt var, när du prosten tryckte
och endast klockarn i glaset ryckte.*

*Och när till slut vördig prosten fattar
sitt glas och klingar, var klockarn med.
Våtvaror gärna han i sig trattar,
och bra vid bordet han gjort besked.
Han ock vår hövding till biskop gjorde.
Vid festen annars var som sig borde."*

En bonde i Bro hade år 1891 ej haft råd att skänka en krona vid komminister Josefssons avflyttning, men han ångrade sig sedan och lämnade kronan till Hylander för vidare befordran, ty det var en gammal sed att bönderna skulle lämna avflyttande präster en krona från varje hemman som flyttningshjälp. Då Hylander sedan i egenskap av kyrkokassör överlämnade kronan till Josefsson, hade han lagt in den i ett papper, varpå han skrivit följande verser:

*"Från A-----1 i M.....g, som långsam har varit
att flyttningshjälp lämna, nu kronan du får.
Och som du ej ännu till Halland har farit,
han hoppas, att gåvan du icke försmår.*

*För övrigt han önskar dig hälsa och lycka,
att sorger och motgång dig icke må trycka,
att din kära hälft snart må bliva prostinna,
att trevnad ni måtte i Breared finna.*

*Att ni utav barnen stor glädje må få
och allt eder lyckligt i händerna gå.
På det du ej sedan må få några slängar,
anmodas din fru ta emot dessa pengar."*

När brodern, Elis Hylander, komminister i Hjærtum, år 1888 fyllde femtio år, blev han uppvaktad med följande rim från Röe:

*Nu du fyller dina femtio år,
kryare än i din ungdoms vår.
Må ännu din levnad,
följd av hälsa, trevnad,
bliva många sälla, glada år!*

*Efter att nu hava framfört mina gratulationer
på din födelsedag, vill jag försöka att i ett
mycket fritt rimsmideri söka beskriva huru
du tillbrigar dina dagar:*

*Klockan sju du upp av bädden står,
klockan tio du på nubben går,
trycker hela kvarten,
mens du är i farten,
punktlighet i allt det råda får.*

*Pipan tändes, locket sätts därpå,
Gevle vapen smakar gott ändå,
men det kan ej duga
uppå pipan suga,
efter maten – "rökbuss" tändes då.*

*Klädd uti bad käpp och paraply
inget väder brukar du att sky,
när du promenerar
och dig motionerar,
alla krämpor också från dig fly.*

*Middagsluren vill du gärna ta,
sedan kaffetåren smakar bra,
och din kära gumma
brukar ej försumma
dig traktera med kliskorporna.*

*Så din tid flyr bort i lugn och ro,
gott du har det i ditt trevna bo.
Högt din lycka skattas,
endast saltsjön fattas,
men du kan ju resa hem till Bro.*

*Där kan du vid Åbyfjordens "strån"
ren dig vaska i det salte "van",
länge däri plaska,
sedan kupong snaska!
Säg mig, kära bror, går det ej an?"*

Och när Elis Hylander i brev meddelade att hans fru såsom medicin mot reumatism använde sig av pepparrot, som blandades i rödvin, fick han följande svar från sin broder A P H:

*"När Ingeborg i pepparrot
nu för sin sjukdom söker bot,
må hon av denna medicin,
som, fast den blandas till med vin,
nog ändå skarp och bitter smakar,
ej till sitt sinne intryck ta
och bliva skarp, som ej är bra,
i synnerhet när hennes gubbe
är kal på hjässan som en stubbe
och ej har hår att lugga i.*

*Nej, må hon som i forna dar
sitt goda lynne hava kvar.
Ja, måtte alltid "faster Dufva"
sin gubbes levnad få förljuva
och tåla svågerns raljeri,
ej svaret honom skyldig bli
men ifrån reumatismen fri!"*

Följande visa, som troligen härrör från 1890-talet, har till överskrift: "*Till en vän i staden Uddevalla, vilken ständigt ordade om behaget av livet på landet samt starkt funderade på att skaffa sig en lantegendom.*"

*"Du uti staden stundom dig ju en vira får,
och får du kort som duga, du med i gasken går,
och får du bara hackor, så gör du ett försök
samt bjuder helt gemytligt uppå en "muntergök".*

*Vid hamnen varje morgon du dig nu tar motion,
och får du vännen Z. där till din ciceron,
får mycket nytt du veta – humöret kryas till.
Säg, vill du bättre ha det, jag nu dig fråga vill?*

*När efter dagens mödor du i ditt trevna bo
med en cigarr och tuting har slagit dig till ro,
du hemmets trevnad känner – jag därom vittne bär,
samt livets oro glömmar – är det ej sant, mön frere?*

*Men vore du en lantman, så fick du sällan ro,
ty än skall suggan grisa och än skall kalva ko.
Och när man vill ha torka, så strömmar regnet ned,
och när man regn vill hava, det mätas kan med sked.*

*Och långt till sina grannar på landet regeln är,
och ingen vira får man men ständigt dock misere.
Och till cigarr och tuting ej kassan räcka vill.
Som fänrik Stål man röker och spisar spickesill.*

*Nej, tacka vill jag i Uddevalla,
där är de tjocka och trinna alla,
där trives människorna ju så väl
och äro krya till kropp och själ.*

*Men här på landet man går och tråkar,
med kor och kalvar och grisar bråkar,
och motigheter av varje slag
det har man här ju varenda dag.*

*Än skall en sugga föröka världen,
och hjälp behöver hon på den färden,
än är det hästen, som blivit halt,
ja, här jag kan ju ej nämna allt,*

*vad motigheter kan lantman möta
och huru mycket han har att sköta
med saker som ej upplivar sinnet,
och detta bör du jämt ha i minnet*

*samt bondegriller ur hågen slå,
ty bättre kan du i staden må,
och bättre kan du använda pengar
än köpa gårdar och gröna ängar."*

A. P. Hylander var i yngre år också en flitig medarbetare i olika tidningar och tidskrifter, där han främst skrev kulturhistoriska artiklar och notiser. Han upptecknade också gamla sägner och traditioner för olika institutioner. Mycket av vad han skrev blev likväl aldrig publicerat och torde inte heller ha blivit bevarat, vilket må beklagas.

Den 17 september år 1930 avled A. P. Hylander på Röe. Han var då 92 år gammal och hade i många år varit skröplig. På Bro gamla kyrkogård ligger han begravnen, dock utan minnesvård. Med sonen Sven, som år 1923 övertog fädernegården och dog år 1950 utan att efterlämna bröstarvingar, gick denna gren av den Hylanderska släkten ur tiden.